

บทที่ 2

บริษัทข้ามชาติ

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงความหมายและเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดบริษัทข้ามชาติ
2. เพื่อให้ทราบถึงวิวัฒนาการของบริษัทข้ามชาติ
3. เพื่อให้สามารถอภิปรายเกี่ยวกับบทบาททางเศรษฐกิจและความรับผิดชอบทางสังคมของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่
4. เพื่อให้เข้าใจถึงข้อดีข้อเสียของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่
5. เพื่อให้อธิบายถึงลักษณะของบริษัทชั้นนำของโลกได้

องค์การธุรกิจที่ดำเนินธุรกรรมข้ามพรมแดนนั้นมีบทบาทสำคัญในการค้าระหว่างประเทศมาเป็นเวลานานนับร้อยๆ ปีแล้ว อาจนับย้อนไปตั้งแต่สมัยบริษัทของอังกฤษและเนเธอร์แลนด์ที่ส่งสินค้าไปขายในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศที่เป็นอาณานิคมด้วย บริษัทเหล่านี้อาจเรียกว่า บริษัทข้ามชาติ (Multinational Companies - MNCs) เพราะเป็นองค์การธุรกิจที่มีการดำเนินธุรกรรมในหลายๆ ประเทศหรือกระจายไปทั่วโลก บริษัทเหล่านี้ไม่จำเป็นจะต้องมีขนาดใหญ่ อาจเป็นองค์การขนาดกลางหรือขนาดเล็กก็ได้ อาจเป็นบริษัทเอกชน รัฐเป็นเจ้าของ ทั้งรัฐและเอกชนเป็นเจ้าของร่วมกันก็ได้

บริษัทข้ามชาติถือเป็นตัวแทนสำคัญของกระแสโลกาภิวัตน์ เนื่องจากช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศต่างๆ จากการเข้าไปลงทุนที่ก่อให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ทางเทคโนโลยี กระบวนการผลิต และการตลาดเพื่อเพิ่ม

ความสามารถในการแข่งขัน ช่วยลดอุปสรรคการค้าทั้งด้านภาษีและที่ไม่ใช่ภาษี ช่วย
ให้ระบบการเงินของประเทศต่างๆ มีเสถียรมากขึ้น ทำให้มีการแข่งขันสูงขึ้นในประเทศ
ต่างๆ ฯลฯ บริษัทข้ามชาติเป็นองค์การหลักที่ดำเนินการกำหนดธุรกรรมข้ามพรมแดน
ต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดของประเทศต่างๆ
ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่
ดีขึ้นในประเทศต่างๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม บริษัทข้ามชาติไม่ได้เกิดขึ้นในชั่วข้ามคืนเดียว แต่เติบโต
และขยายตัวไปในตลาดใหม่หรืออุตสาหกรรมใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป บริษัทข้ามชาติ
เหล่านี้อาจมีความแตกต่างกันในเรื่อง ยอดขาย ขนาดของทรัพย์สิน จำนวนประเทศที่
ดำเนินธุรกิจ จำนวนบริษัทสาขา (Affiliates) แต่ที่สำคัญคือ จะมีการดำเนินในหลาย
ประเทศทั่วโลก ธุรกรรมของบริษัทข้ามชาติอาจจะเป็นการส่งออกและการนำเข้าสินค้า
การผลิตและขายสินค้าและบริการหลายประเภททั่วโลก หรืออื่นๆ

ความหมาย

ด้วยเหตุที่จำนวนประเทศที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกรรม และลักษณะ
การดำเนินธุรกรรมในประเทศต่างๆ แตกต่างกันไป จึงทำให้ชื่อที่เรียกองค์การประเภทนี้
แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งชื่อภาษาอังกฤษที่ใช้เรียกก็มี International Companies,
Multinational Companies หรือ Multinational Enterprises, Global Corporations,
World Companies และ Transnational Corporations เป็นผลให้คำนิยามหรือ
ความหมายขององค์การประเภทนี้มีมากมาย

องค์การสหประชาชาติ (The United Nations) และรัฐบาลของประเทศ
กำลังพัฒนาได้ใช้คำว่า Transnational Enterprises แทนคำว่า Multinational
Companies มาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้วในการเรียกองค์การธุรกิจที่ดำเนินธุรกรรมใน
ประเทศต่างๆ มากกว่า 1 ประเทศ และได้ให้ความหมายของบริษัทข้ามชาติไว้ว่า เป็น
บริษัทที่เป็นเจ้าของและควบคุมหน่วยงานการผลิตและบริการที่อยู่นอกประเทศที่เริ่ม
จัดตั้งเป็นสำนักงานใหญ่ (Multinational companies are enterprises that own or
control production or services facilities outside the country in which they are

based) แม้ว่าความหมายนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แต่ก็ครอบคลุมความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม สำหรับนักธุรกิจส่วนใหญ่ใช้ คำว่า Transnational Companies ในความหมายว่า เป็นธุรกิจที่เกิดจากการควบรวม (Merger) ธุรกิจ 2 แห่งที่มีขนาดเดียวกันที่มาจากประเทศที่แตกต่างกัน² เช่น บริษัท ยูนิลีเวอร์ จำกัด บริษัท เชลล์ จำกัด เป็นต้น โดยที่ยูนิลีเวอร์กรุ๊ปนั้นตั้งขึ้นในปี 1930 เมื่อบริษัท Magarine Unie ของประเทศเนเธอร์แลนด์ และบริษัท ลีเวอร์ บราเธอร์ของประเทศอังกฤษตัดสินใจที่จะควบรวมกิจการเข้าด้วยกัน โดยบริษัทแม่ นับเป็นธุรกิจด้านสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใหญ่ที่สุดในโลก หรืออยู่อันดับที่ 66 ของบริษัทที่ใหญ่ที่สุดในโลก 500 อันดับแรกของนิตยสารฟอร์จูนที่มียอดขายจำนวน 45.6 พันล้านดอลลาร์ในปี 2002³ ส่วนการดำเนินงานยังแยกเป็น 2 บริษัทที่รู้จักกันทั่วไปว่า ยูนิลีเวอร์ เฮนวี และยูนิลีเวอร์ ฟีแอลซี ที่มีศูนย์กลางธุรกิจอยู่ที่เมืองรอตเตอร์ดัม และกรุงลอนดอน ตามลำดับ⁴

สำหรับในหนังสือเล่มนี้ โดยทั่วไปจะใช้คำต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น องค์การธุรกิจระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติ ในความหมายเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่า ความแตกต่างในชื่อที่เรียกกันนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามกลยุทธ์ที่บริษัทเหล่านั้นใช้ในการดำเนินงาน กล่าวคือ International Companies นั้นจะใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในต่างประเทศ เช่นเดียวกับบริษัทแม่ ส่วน Multinational Companies นั้นหมายถึงบริษัทข้ามชาติที่บริษัทสาขาที่ตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ สามารถกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในแต่ละประเทศได้ สำหรับ Global Companies นั้นเป็นธุรกิจที่พยายามที่จะรวมและดำเนินงานหน้าที่ต่างๆ ในบริษัทสาขาทั่วโลกให้เหมือนกัน (Standardization) เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยไม่เน้นการตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละตลาดมากนัก และ Transnational Companies นั้นเป็นองค์การธุรกิจที่ดำเนินการโดยมุ่งเน้นทั้งประสิทธิภาพการทำงานจากการจัดระบบการทำงานหน้าที่ต่างๆ และการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันในแต่ละตลาดพร้อมๆ กัน

เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดบริษัทข้ามชาติ

เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดบริษัทข้ามชาติ ที่สำคัญมีดังนี้

1. จำนวนประเทศที่องค์การประเภทนี้เข้าไปดำเนินธุรกรรม ซึ่งก็ยังไม่มียกข้อยกเว้นที่ยอมรับกันทั่วไป เช่น องค์การสหประชาชาติกำหนดว่าเป็นองค์การที่ดำเนินงานในประเทศต่างๆ มากกว่า 1 ประเทศขึ้นไป ในขณะที่ The Harvard Multinational Enterprise Project⁶ กำหนดว่า ต้องมีบริษัทสาขาใน 6 ประเทศหรือมากกว่า จึงเรียกว่า บริษัทข้ามชาติ
2. สัดส่วนของรายได้จากการดำเนินงานในต่างประเทศต่อรายได้ทั้งหมด แม้ว่าจะไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจนถึงจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่ยอมรับกันทั่วไป แต่ส่วนใหญ่ก็เห็นพ้องกันว่า ควรมีสัดส่วนประมาณ 25-30 เปอร์เซ็นต์⁷

วิวัฒนาการ

การเกิดขึ้นของบริษัทข้ามชาติเป็นผลจากแนวคิดเรื่องการประหยัดเชิงขนาด (Economies of Scale) ที่ว่า การผลิตสินค้าในปริมาณที่มากขึ้นจะมีผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง บริษัทขนาดใหญ่จึงมีความได้เปรียบบริษัทเล็กในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของแนวคิดเรื่องความทันต่อเวลา (Just In Time หรือ JIT) ทำให้ความนิยมในเรื่องการประหยัดเชิงขนาดลดความสำคัญลงไป

บริษัทข้ามชาติได้มีพัฒนาการตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ดังเช่น ในทศวรรษ 1980 การแข่งขันในตลาดโลกมีความรุนแรงมากขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ บริษัทใหญ่ๆ จึงได้มีการปรับตัวเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานในด้านต่างๆ อาทิ

- การปรับขนาดองค์กรให้เหมาะสม (Rightsizing) ด้วยเห็นว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่เกินไปจะมีความยุ่งงำมเขื่องซ้ำในการทำงาน ไม่อาจปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วเพียงพอ จึงเห็นว่าหลายๆ องค์การได้มีการแตกตัวเป็นบริษัทที่เล็กลงเพื่อให้มีความ

รวดเร็วในการทำงานมากขึ้น ตัวอย่าง บริษัท AT&T ของสหรัฐอเมริกา⁸ ในปลายปี 1995 ได้แตกบริษัทเป็น 3 บริษัทย่อย คือ บริษัท AT&T ที่มุ่งเน้นการให้บริการด้านโทรคมนาคมและโทรศัพท์ไร้สาย บริษัท NCR ที่เน้นการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าและบริการด้านคอมพิวเตอร์ และบริษัท Lucent Technologies ที่มุ่งดำเนินธุรกิจและให้บริการด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์รวมถึงการวิจัยและพัฒนาด้วย

- การปรับโครงสร้าง (Re-structuring) เพื่อลดระดับชั้นในองค์กร เพื่อให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานมากขึ้น
- การจัดตั้งหน่วยธุรกิจ (Strategic Business Units - SBUs) หรือศูนย์กำไร (Profit center) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน
- การปรับรื้อระบบ (Reengineering) เพื่อเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- การลดขนาดองค์กร (Downsizing) โดยการใช้คนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น บริษัทต่างๆ จึงได้มีการลดจำนวนพนักงานลง เช่น ในปี 1992 บริษัท เจเนรัล มอเตอร์ จำกัด⁹ ได้ลดจำนวนพนักงานที่สำนักงานใหญ่ลงจาก 13,000 คนเหลือเพียง 2,000 คน หรือแม้แต่บริษัทของประเทศญี่ปุ่นที่เคยมีธรรมเนียมของการจ้างงานตลอดชีวิต (Lifelong Employment) ก็ยังหันมาปลดพนักงานออก เป็นต้น
- การขายส่วนของธุรกิจที่ไม่ก่อให้เกิดกำไรออกไป ในอดีตบริษัทเหล่านี้ได้สร้างอาณาจักรของตนเองโดยการจัดตั้งและดำเนินการธุรกิจต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลัก (Core Businesses) ในปัจจุบันบริษัทเหล่านี้ได้มุ่งเน้นเฉพาะธุรกิจหลักเท่านั้น ตัวอย่าง บริษัท Minnesota Mining and Manufacturing หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อบริษัท 3M จำกัด¹⁰ ประมาณปลายปี 1996 บริษัทได้ขายส่วนธุรกิจด้านเทปเสียงและวีดีโอเทปออกไป และแยกส่วนธุรกิจที่เกี่ยวกับ Data Storage, Imaging, Printing Businesses ซึ่งเป็นส่วนงานที่มีผลการดำเนินงานต่ำ (Low Performing

Businesses) ออกเป็นบริษัทใหม่ให้ชื่อว่า Imation ที่มาจากคำว่า Information กับคำว่า Imagination

- การว่าจ้างบริษัทอื่นให้ผลิตหรือทำงานบางด้าน (Outsourcing) แทน เมื่อพิจารณาเห็นว่า บริษัทอื่นสามารถผลิตได้มีคุณภาพหรือมีต้นทุนต่ำกว่าที่บริษัทดำเนินการเองหรือในกระบวนการทำงานใดๆ ที่เห็นว่า ผู้อื่นหรือองค์กรอื่นมีความเชี่ยวชาญมากกว่าหรือทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า

ต่อมาในทศวรรษ 1990 ความเชื่อของผู้บริหารที่เคยเห็นว่า เงินทุนเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดที่ผู้บริหารจะต้องจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ก็เปลี่ยนมาเชื่อว่า ทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดขององค์กร ก็คือ องค์ความรู้ (Knowledge) ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานให้แน่ใจว่าสามารถนำความรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายและนำไปใช้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ องค์การต่างๆ จึงหันมาลงทุนในด้านการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงใช้ในการตัดสินใจ จะเห็นได้ว่า ในบริษัทเหล่านี้ โต๊ะทำงานแทบทุกตัวมีเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งอยู่เพื่อให้การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลตลอดจนความคิดเห็นของเหล่าพนักงานเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

ในกลางทศวรรษ 1990 มีกระแสความนิยมในการซื้อและควบรวมกิจการ (Acquisition and Merger) ของบริษัทในอุตสาหกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจบริการทางการเงิน โทรคมนาคมและการสื่อสาร สาธารณูปโภค อุตสาหกรรมรถยนต์ และการค้าปลีกได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การควบรวมและซื้อกิจการในระยะนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะได้ประโยชน์จากการเป็นกิจการขนาดใหญ่และในขณะเดียวกันก็เน้นในเรื่องความรวดเร็วด้วย¹¹ อันมีผลให้โฉมหน้าของบริษัทข้ามชาติเปลี่ยนแปลงไป เช่น ในปี 1998 บริษัท เดมเลอร์ เบนซ์ (Daimler-Benz) จำกัดที่อยู่ในอันดับที่ 17 ของบริษัทข้ามชาติ 500 อันดับแรกของโลกของนิตยสารฟอร์จูน (Fortune) ได้ซื้อกิจการของบริษัท ไครสเลอร์ (Chrysler) จำกัดที่อยู่ในอันดับที่ 25 และได้เปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท เดมเลอร์ ไครสเลอร์ (Daimler Chrysler) จำกัด และเลื่อนฐานะขึ้นมาเป็นบริษัทที่ใหญ่เป็นอันดับสองของโลก¹²

บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่

บริษัทข้ามชาติบางแห่งมีขนาดใหญ่มาก หากพิจารณาตัวเลขเปรียบเทียบรายได้ต่อปีของบริษัทข้ามชาติเหล่านี้กับรายได้ประชาชาติ (Gross Domestic Products หรือ GDP) ของประเทศต่างๆ ในปี 2002 แล้ว จะพบว่า¹³ ร้านค้าปลีกวอลมาร์ตที่มีรายได้ 246.5 พันล้านดอลลาร์ต่อปีที่ได้รับการจัดเป็นอันดับ 1 ของบริษัทที่ใหญ่ที่สุดของโลกของนิตยสารฟอร์จูน รายได้จำนวนนี้มากกว่ารายได้ประชาชาติของประเทศสวีเดน และออสเตรเลียที่เท่ากับ 229.7 และ 202.9 พันล้านดอลลาร์ตามลำดับ หรือบริษัท เจอเนอร์ล มอเตอร์ จำกัดที่มีรายได้ต่อปีเป็นจำนวน 186.7 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งมีมูลค่ามากกว่ารายได้ประชาชาติของประเทศเดนมาร์ค และเขตเศรษฐกิจพิเศษฮ่องกง ประเทศจีนที่เท่ากับ 174.7 และ 161.5 พันล้านดอลลาร์ตามลำดับ หรือ บริษัท เจเนรัล อีเลกทริกส์ จำกัดจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีรายได้จำนวน 131.6 พันล้านดอลลาร์มากกว่ารายได้ประชาชาติของประเทศไทยที่เท่ากับ 126.4 พันล้านดอลลาร์ และซีดีกรุ๊ปมีรายได้มากกว่าประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ เป็นต้น หากมีการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบรายได้ของบริษัท 10 อันดับแรกจาก 500 ลำดับของนิตยสารฟอร์จูนกับรายได้ประชาชาติของประเทศต่างๆ ในปี 2002 จะเห็นว่าประเทศที่มีรายได้ประชาชาติสูงสุด 18 ลำดับแรกจาก 182 อันดับของธนาคารโลกมีรายได้ประชาชาติมากกว่ารายได้ของบริษัทข้ามชาติที่มีรายได้มากที่สุด ดังที่แสดงในตารางที่ 2.1

ทุกปี นิตยสารฟอร์จูนได้มีการจัดอันดับบริษัทข้ามชาติ 500 อันดับแรกของโลกตามผลประกอบการ นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลต่างๆ เช่น ยอดขาย ประเภทอุตสาหกรรม ขนาดของทรัพย์สิน ประเทศที่เริ่มก่อตั้ง จำนวนพนักงาน ฯ ดังแสดงในตารางที่ 2.2

อันดับ	ชื่อบริษัท/ประเทศ	รายได้ (หน่วย: พันล้านดอลลาร์)
1	ร้านวอลมาร์ท	246,525
19*	สวีเดน	229,772
20*	ออสเตรเลีย	202,954
21*	นอร์เวย์	189,436
22*	โปแลนด์	187,680
2	เจเนรัล มอเตอร์	186,763
23*	ซาอุดีอาระเบีย	186,489
24*	ซูวี	182,848
3	เอ็กซอน โมบิล	182,466
4	กลุ่มบริษัททรอยด์ ดัซท์ เซลล์	179,431
5	บีพี	178,721
25*	เดนมาร์ก	174,798
26*	อินโดนีเซีย	172,911
6	ฟอร์ต มอเตอร์	163,871
27*	ฮ่องกง	161,532
7	เคมเลอร์ ไครสเตอร์	141,421
28*	กรีซ	132,834
8	โตโยต้า มอเตอร์	131,754
9	เจเนรัล อีเล็กทริกส์	131,698
29*	ฟินแลนด์	130,797
30*	ไทย	126,407
31*	ปอร์ตุเกส	121,291
32*	ไอร์แลนด์	119,916
33*	อิสราเอล	110,386
10	มิตซูบิชิ	109,386

1 - อันดับของบริษัทข้ามชาติตามระดับรายได้

* - อันดับประเทศตามระดับรายได้ประชาชาติของธนาคารโลก

ที่มา: Fortune, July 21, 2003, F-1; Total GDP 2002, World Development Indicators Database, World Bank, July 2003.

**ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบรายได้ของบริษัท 10 อันดับแรกจาก 500 ลำดับของ
นิตยสารฟอร์จูนกับรายได้ประชาชาติของประเทศต่าง ๆ ในปี 2002**

อันดับ/บริษัท	ประเทศแม่	รายได้ปี 2003 (หน่วย: พันล้านดอลลาร์)	จำนวนพนักงาน
1. Wal-Mart Stores	สหรัฐอเมริกา	263,009.0	1,500,000
2. BP	อังกฤษ	232,571.0	103,700
3. Exxon Mobil	สหรัฐอเมริกา	222,883.0	88,300
4. Royal Dutch/Shell Group	อังกฤษ/เนเธอร์แลนด์	201,728.0	119,000
5. General Motors	สหรัฐอเมริกา	195,324.0	328,000
6. Ford Motor	สหรัฐอเมริกา	184,505.0	327,531
7. DaimlerChrysler	เยอรมัน	156,602.2	362,063
8. Toyota Motor	ญี่ปุ่น	153,111.0	264,410
9. General Electric	สหรัฐอเมริกา	134,187.0	305,000
10. Total	ฝรั่งเศส	118,441.4	110,783
11. Allianz	เยอรมัน	114,949.9	173,750
12. ChevronTexaco	สหรัฐอเมริกา	112,937.0	61,533
13. AXA	ฝรั่งเศส	111,912.2	74,584
14. ConocoPhillips	สหรัฐอเมริกา	99,468.0	39,000
15. Volkswagen	เยอรมัน	98,636.8	336,843
16. Nippon Telegraph & Telephone	ญี่ปุ่น	98,229.1	205,228
17. ING Group	เนเธอร์แลนด์	95,893.3	115,200
18. CitiGroup	สหรัฐอเมริกา	94,713.0	256,000
19. IBM	สหรัฐอเมริกา	89,131.0	319,273
20. American Int'l Group	สหรัฐอเมริกา	81,303.0	86,000
21. Siemens	เยอรมัน	80,501.0	417,000
22. Carrefour	ฝรั่งเศส	79,773.8	419,040
23. Hitachi	ญี่ปุ่น	76,423.3	326,344
24. Hewlett-Packard	สหรัฐอเมริกา	73,061.0	142,000
25. Honda Motor	ญี่ปุ่น	72,263.7	131,600

ที่มา: Global 500: The World's Largest Corporations. *Fortune*, July 28, 2004, F-1

ตารางที่ 2.2 แสดงรายชื่อบริษัท 25 อันดับแรกของโลกในปี 2003 ตามระดับรายได้ของบริษัท

ดังที่กล่าวแล้วว่า ปัจจุบันบริษัทข้ามชาติจำนวนมากมีการควบรวมและซื้อกิจการเพื่อให้บริษัทมีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อได้ประโยชน์จากการประหยัดเชิงขนาดในการดำเนินงานหรือกลายเป็นผู้นำในตลาด บริษัทข้ามชาติจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นบริษัทที่มีบทบาทโดดเด่นในตลาดโลก จนกระทั่งทศวรรษ 1960 สถานการณ์ก็เริ่มเปลี่ยนไป¹⁴ คือบริษัทข้ามชาติของประเทศอื่นๆ อาทิ ประเทศต่างๆ ในยุโรป ญี่ปุ่น หรือจากประเทศด้อยพัฒนาต่างๆ ได้มีบทบาทสำคัญมากขึ้น จะเห็นได้จากรายชื่อบริษัท 500 อันดับแรกของนิตยสารฟอร์จูนปี 1998 ปี 2000 และปี 2002 หากแยกตามประเทศที่เป็นเจ้าของแล้ว จะพบว่าในปี 2000 และ ปี 2002 บริษัทจำนวน 443 แห่ง หรือคิดเป็น 88.6 เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมดเป็นของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศในยุโรป และญี่ปุ่น สำหรับจากภูมิภาคอื่นๆ บริษัทข้ามชาติจากเอเชียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามที่สรุปไว้ในตารางที่ 2.3

ประเทศ	1998		2000		2002	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สหรัฐอเมริกา	185	37.0	185	37.0	192	38.4
ยุโรป ¹	170	34.0	154	30.8	163	32.6
ญี่ปุ่น	100	20.0	104	20.8	88	17.6
อื่นๆ	45	9.0	57	11.4	57	11.4
ออสเตรเลีย	7	1.4	7	1.4	6	1.2
แคนาดา	12	2.4	15	3.0	14	2.8
รัสเซีย	1	1.2	2	0.4	3	0.6
เอเชีย ²	19	3.8	26	5.2	28	5.6
อเมริกาใต้	8	1.2	8	1.2	6	1.2
แอฟริกาใต้	-	-	1	0.2	-	-

¹รวม ฟินแลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน

²จีน อินเดีย มาเลเซีย ฮ่องกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้

ที่มา: The Global 500 Ranked Within Country, *Fortune*, August 2, 1999; July 30, 2001; July 28, 2003.

ตารางที่ 2.3 ประเทศที่เป็นเจ้าของบริษัทข้ามชาติ 500 อันดับแรกของปี 1998 ปี 2000 และ ปี 2002

ข้อได้เปรียบของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่

การเป็นองค์การขนาดใหญ่ก่อให้เกิดข้อดีหลาย โดยเฉพาะในด้าน การตลาด การเงิน การพัฒนาสินค้าใหม่ การจัดซื้อ และเทคโนโลยี สำหรับข้อ ได้เปรียบที่สำคัญมีดังนี้⁵

1. มีสัดส่วนการตลาด (Market Share) สูง บริษัทขนาดใหญ่ใน หลายๆ อุตสาหกรรม เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค เวชภัณฑ์ รถยนต์ และสินค้าเทคโนโลยี ฯ มักมีสัดส่วนการตลาดสูง ซึ่งการมีสัดส่วน การตลาดมากนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเนื่องออกไปอีก อาทิ
 - การมีสัดส่วนการตลาดมาก จะทำให้บริษัทได้ประโยชน์จากการ ประหยัดเชิงขนาด (Economies of Scale) ที่ช่วยลดต้นทุนการ ดำเนินงานให้ต่ำลงได้ ที่จะทำให้เกิดข้อได้เปรียบในการเข้าตลาด ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศได้
 - การมีสัดส่วนการตลาดมาก ทำให้บริษัทผู้ผลิตสินค้าอุปโภค บริโภคได้เนื้อที่ในการจัดแสดงสินค้าบนชั้นวางสินค้าของร้านค้า ปกติมากตามไปด้วย นอกจากนี้ยังทำให้บริษัทมีอำนาจในการ ต่อรองสูง ที่ทำให้สามารถซื้อสินค้าจากผู้ขายวัสดุ (Suppliers) ในราคาต่ำลงได้ เช่น ร้านค้าปลีกวอลมาร์ท ฯ รวมถึงการ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ขายวัสดุ และยังทำให้ องค์การมีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาและสภาพโดยรวม ของอุตสาหกรรมอีกด้วย
 - ในหลายๆ อุตสาหกรรม บริษัทที่มีสัดส่วนการตลาดสูงจะอยู่ใน ตำแหน่งที่ดีที่สุดที่จะกำหนดมาตรฐานในอุตสาหกรรม ที่ส่งผลให้ การแข่งขันเป็นไปอย่างระบบและมีกำไรที่แน่นอน
2. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ (Access to Low-cost Capital) ในความรู้สึกของนักลงทุน บริษัทที่มีขนาดใหญ่จะมีความ มั่นคงทางการเงินมากกว่า เพราะโดยทั่วไปบริษัทใหญ่มักจะมีความ น่าเชื่อถือมากกว่า ทำให้สามารถจัดหาเงินทุนไม่ว่าจากตลาดทุนหรือ

จากการกู้ยืมจากสถาบันการเงินที่มีชื่อเสียงได้ง่าย และการเจรจา
ต่อรองเพื่อขอกู้เงินในจำนวนมากๆ จะได้รับต้นทุนที่ต่ำกว่า

3. การมีตราสินค้าที่เป็นที่รู้จักทั่วไป (Brand Recognition) สำหรับ
สินค้าอุปโภคบริโภค การที่ผู้บริโภคจดจำตราสินค้าได้มีข้อดีหลาย
ประการ ที่สำคัญคือ ลดความเสี่ยงในการเสนอขายสินค้าใหม่หรือ
ประเภทสินค้าใหม่ภายใต้ตราสินค้าเดิมให้กับผู้บริโภค เช่น นมยู
เอชที ก็เพิ่มนมแคลเซียมสูง เป็นต้น ในการพัฒนาให้ตราสินค้าเป็นที่
จดจำได้นั้นต้องมีการลงทุนอย่างมากในการโฆษณา การตลาดและ
การจัดจำหน่าย นอกจากนี้การสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก
(Global brand) ต้องใช้เวลานานและทรัพยากรเป็นจำนวนมาก แต่ก็มี
ประโยชน์มาก เพราะสามารถขยายจากตลาดหนึ่งไปยังอีกตลาดหนึ่ง
ได้โดยง่าย สามารถเฉลี่ยค่าโฆษณาไปยังผู้บริโภคจำนวนมากได้ที่มี
ผลให้ต้นทุนต่อหน่วยสินค้าต่ำลง
4. การวิจัยและการพัฒนา (Research & Development) ในหลายๆ
อุตสาหกรรมโดยเฉพาะสินค้าเทคโนโลยีและเวชภัณฑ์นั้น การวิจัย
และการพัฒนาเป็นรายจ่ายที่จำเป็นในการพัฒนาสินค้าใหม่ที่ถือเป็น
ต้นทุนอย่างหนึ่ง ซึ่งค่าใช้จ่ายจำนวนนี้ต้องมีการจัดสรรไปตามเวลา
และธุรกิจจะได้รับเงินส่วนนี้คืนต่อเมื่อมีการขายสินค้าให้กับผู้บริโภค
ยังมีผู้บริโภคจำนวนมากเท่าไร โอกาสที่ธุรกิจจะได้รับเงินส่วนนี้คืน
เร็วมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะในปัจจุบันที่วงจรชีวิตสินค้าสั้นลง การ
วิจัยและพัฒนาสินค้าสำหรับบางอุตสาหกรรมโดยเฉพาะเวชภัณฑ์นั้น
การพัฒนาบางอย่างต้องใช้เงินเป็นจำนวนหลายสิบล้านดอลลาร์
และอาจต้องใช้เวลาในการศึกษา ค้นคว้า และทดลองเวลานานหลาย
ปี หากไม่มีฐานผู้บริโภคที่กว้างพอ ก็ยากที่จะทำได้
5. การเข้าถึงตลาดทั่วโลก (Global Reach) การที่สามารถนำสินค้าไป
ขายในประเทศต่างๆ จะมีผลให้ธุรกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อไม่นานมา
นี้หลายๆ ประเทศ เช่น จีน อินเดีย ฯลฯ เริ่มเปิดประเทศเข้าเป็น
ส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลก การเกิดตลาดใหม่สำหรับสินค้าและ

บริการนี้เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจที่นำสินค้าและบริการเข้าไปในตลาดเหล่านี้ ซึ่งนอกจากองค์การสามารถเฉลี่ยค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาไปยังผู้บริโภคในตลาดเหล่านี้ได้ดังกล่าวแล้ว หลายๆ ประเทศเหล่านี้มักมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และยังมี การลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศลงด้วย อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่า ประเทศเหล่านั้นยินดีจะเปิดตลาดให้กับนักการตลาดจากต่างประเทศทุกราย โดยทั่วไปรัฐบาลของประเทศเหล่านี้ต้องการให้นักลงทุนเข้าไปตั้งโรงงานในประเทศของตน หรือให้ลงทุนร่วมกับนักลงทุนท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไป บริษัทขนาดใหญ่จะมีเทคโนโลยีที่ประเทศต้องการ และมีความสามารถที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับคนในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้บริษัทขนาดใหญ่มักมีอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาลของประเทศที่ต้องการไปลงทุนสูง ยิ่งกว่านั้น บริษัทขนาดใหญ่ยังสามารถลงทุนสร้างโรงงานและดำเนินงานในประเทศใหม่ๆ ได้ ขณะที่บริษัทขนาดเล็กกว่าไม่สามารถจัดหาทุนเพื่อดำเนินการได้ นอกจากนี้ หากบริษัทมีสินค้าหลายประเภท ก็เป็นการง่ายที่จะพิจารณาเวลาและความพยายามในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลในตลาดเกิดใหม่เหล่านี้ ซึ่งหากดำเนินการประสบความสำเร็จสำหรับสินค้าประเทศหนึ่งได้ ความสำเร็จในสินค้าอื่นๆ ก็จะตามมา

6. การพัฒนาระบบและความชำนาญพิเศษ (Expertise & Systems Development) บริษัทขนาดใหญ่สามารถพัฒนาทรัพยากรภายใน ความถนัด (Core Competencies) ในเทคโนโลยี โดยสามารถลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Corporate Infrastructure) เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล ระบบการควบคุมทางการเงิน ฯ ได้ เนื่องจากการประหยัดเชิงขนาด รวมถึงสามารถจ่ายค่าตอบแทนที่สูงให้แก่พนักงานได้อันเป็นสิ่งดึงดูดให้บุคคลที่มีความสามารถอยากเข้ามาทำงานในองค์กร

ข้อเสียของการเป็นบริษัทขนาดใหญ่

โดยทั่วไปแล้ว การเป็นบริษัทขนาดใหญ่ก่อให้เกิดการขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการ เช่น มีค่าเสียสูง ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ทันต่อเวลาฯ ส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทอื่นๆ ได้ ซึ่งสามารถสรุปข้อเสียสำคัญของการเป็นบริษัทขนาดใหญ่ได้มีดังนี้⁶

1. ผลการดำเนินงานไม่น่าพอใจ เนื่องจากพนักงานมีความพอใจในการทำงานน้อย หรือพนักงานมีการขาดงานและบริษัทมีอัตราการลาออกจากงานสูง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการขาดสิ่งจูงใจให้ทำงานอย่างเพียงพอ
2. การดำเนินงานทุกด้านเป็นไปอย่างเชื่องช้า ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การให้บริการลูกค้า การพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ ฯลฯ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีระดับชั้นในการบริหารงานมาก ก่อให้เกิดกฎและนโยบายที่ไม่มุ่งส่งเสริมการให้บริการที่เป็นที่พอใจของผู้บริโภค บุคคลยึดติดกับตำแหน่งและแนวปฏิบัติที่มีอยู่ ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จึงยากที่จะสร้างสรรค์หรือพัฒนาสิ่งใหม่ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานหรือผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปได้ทันต่อสถานการณ์
3. ปัญหาด้านการประสานงาน ดังที่กล่าวแล้วว่า องค์กรขนาดใหญ่มีผู้บริหารหลายระดับและมีพนักงานฝ่ายสนับสนุน (Staff) จำนวนมาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการร่วมมือประสานการทำงาน นอกจากนี้ ระบบการให้รางวัลแก่พนักงานก็โน้มเอียงไปในด้านการพิจารณาผลการดำเนินงานของพนักงานมากกว่าที่จะพิจารณาถึงคุณค่าของสินค้าและบริการที่เสนอให้กับผู้บริโภค
4. รัฐบาลต่างประเทศมีความรู้สึกเชิงลบต่อบริษัทข้ามชาติ รัฐบาลของประเทศที่ไปลงทุนมักพึงเถียงว่า บริษัทข้ามชาติจะทำในสิ่งที่ขัดต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากเป็นบริษัทใหญ่ที่มีทรัพยากรต่างๆ มากจึงสามารถที่กระทำสิ่งต่างๆ ที่ไม่ถูกต้องได้โดยง่าย เช่น การหลีกเลี่ยงภาษี การทำลายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

บทบาทของบริษัทข้ามชาติที่มีต่อประเทศที่ไปดำเนินการ

บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ถือว่ามีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจโลกในปัจจุบันมาก เนื่องจากบริษัทข้ามชาติบริษัทชั้นนำ 500 แห่งมีผลผลิตรวมกันเกือบ 30 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตทางเศรษฐกิจรวมของโลกและคิดเป็น 70 เปอร์เซ็นต์ของการค้าทั่วโลก¹⁷ อิทธิพลของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มีมากขึ้นเนื่องจากการขยายการดำเนินงานข้ามพรมแดนไปยังประเทศต่างๆ มากขึ้นและดำเนินงานในหลายบทบาทในแต่ละประเทศ นั่นคือ นอกจากจะเป็นผู้ลงทุนเพื่อแสวงหากำไรแล้ว ก็ยังเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ผู้สร้างตลาด ผู้นำด้านวัฒนธรรม หน่วยทางการเมือง ผู้กำหนดมาตรฐานสินค้าหรือกฎเกณฑ์ในอุตสาหกรรม ผู้พัฒนาด้านต่างๆ ในชุมชน และอื่นๆ

บทบาทด้านเศรษฐกิจ

เป็นที่ยอมรับกันว่าการดำเนินงานของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ มาก ในฐานะผู้ลงทุนดำเนินธุรกิจในประเทศต่างๆ บริษัทข้ามชาติมักลงทุนด้วยเงินจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้การขยายการดำเนินงานของบริษัทข้ามชาติจึงทำให้ประเทศที่บริษัทข้ามชาติไปลงทุนได้ประโยชน์จากเงินลงทุนที่นำเข้ามาในประเทศ เป็นผลให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น การถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมถึงการกระตุ้นให้ธุรกิจในห้องถิ่นพัฒนาความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้นที่นำมาซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ที่จะเห็นได้จากรายได้ประชาชาติของประเทศที่เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากบริษัทข้ามชาติเหล่านี้ยกเลิกการดำเนินการในประเทศใดก็จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศนั้นโดยเฉพาะประเทศด้อยหรือกำลังพัฒนาอย่างมากด้วย

บทบาทด้านการจ้างงาน เมื่อบริษัทข้ามชาติขยายการดำเนินงานไปในประเทศต่างๆ มากขึ้นจะส่วนช่วยให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในประเทศที่ไปดำเนินการ เพราะเมื่อมีการเปิดกิจการใหม่ก็ต้องมีการจ้างบุคลากรห้องถิ่นเข้าทำงาน นอกจากการจ้างงานโดยตรงแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดการจ้างงานทางอ้อมเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากกิจการในห้องถิ่นได้รับคำสั่งซื้อหรือได้รับการว่าจ้างจากบริษัทข้ามชาติให้จัดส่งวัตถุดิบ ชิ้นส่วน

หรือวัสดุอุปกรณ์ไปให้ รวมถึงการขยายการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชากรที่มีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น และเมื่อบริษัทข้ามชาติประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก็จะมี การขยายกิจการก็จะเป็นผลให้มีความต้องการจ้างงานเพิ่มขึ้นอีก

บทบาทด้านการแข่งขัน เมื่อบริษัทข้ามชาติเปิดดำเนินธุรกิจใหม่ นั่นคือเมื่อมีการจัดตั้งโรงงานผลิตหรือมีผู้ดำเนินธุรกิจเพิ่มขึ้นทำให้มีการแข่งขันในประเทศนั้นมากขึ้น การแข่งขันที่สูงขึ้นนี้จะช่วยกระตุ้นให้ธุรกิจมีการลงทุนในด้านต่างๆ อาทิ การปรับปรุงโรงงาน เครื่องมือเครื่องจักร ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้มีข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) การพัฒนานวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ การปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันกับบริษัทต่างประเทศได้ ตลอดจนเพิ่มโอกาสในการส่งสินค้าไปขายในต่างประเทศได้มากขึ้น จะเห็นว่าการลงทุนของบริษัทข้ามชาติเป็นตัวเร่งให้มีการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ๆ และมีผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วย จะส่งผลให้ราคาสินค้าลดต่ำลงอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคโดยรวม ตัวอย่าง อุตสาหกรรมโทรคมนาคมของประเทศไทย เมื่อเปิดให้บริษัทต่างชาติเข้ามาดำเนินการได้ ทำให้เกิดการแข่งขันในระหว่างบริษัทต่างๆ ในการพัฒนาเครือข่ายและบริการต่างๆ เพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาด ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปสามารถซื้อเครื่องโทรศัพท์ได้ในราคาถูกลงและใช้บริการในอัตราที่ต่ำลง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การที่บริษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนในประเทศโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ธุรกิจการค้าปลีกในประเทศไทย ฯ บริษัทข้ามชาติมักจะมีข้อได้เปรียบบริษัทในท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น สามารถจัดหาเงินทุนได้ในอัตราที่ต่ำกว่า เนื่องจากเป็นที่รู้จักดีกว่า มีระบบการบริหาร ทักษะ ตลอดจนเทคนิคการดำเนินงานที่ดีกว่าธุรกิจในประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก เป็นต้น ทำให้ธุรกิจท้องถิ่นไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทจากต่างประเทศได้ จนอาจต้องเลิกกิจการไปในที่สุด นอกจากนี้บริษัทข้ามชาติยังสามารถที่จะแย่งบุคลากรท้องถิ่นที่มีคุณภาพไปอีกด้วย เนื่องจากการที่บริษัทข้ามชาติมีเงินทุนมากกว่าจึงสามารถจ่ายค่าตอบแทนแก่บุคลากรในอัตราที่สูงกว่าบริษัทในท้องถิ่น เป็นผลให้บุคลากรที่มีความสามารถสนใจที่เข้าทำงานในบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มากกว่า ดังนั้นรัฐบาลของประเทศที่กำลังพัฒนาจึงควรให้ความสนใจและ

ดำเนินการที่จะปกป้องธุรกิจในประเทศในขณะที่เดียวกันก็ต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของบริษัทในประเทศให้สูงขึ้นด้วย

บทบาทด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่เป็นเจ้าของเทคโนโลยีและสิทธิบัตรในสินค้าทั่วโลกถึง 90 เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมด¹⁸ บริษัทเหล่านี้ให้ความสนใจต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม และเห็นว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่จะช่วยสร้างโอกาสให้กับธุรกิจเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม บางประเทศโดยเฉพาะประเทศที่กำลังหรือด้อยพัฒนามักไม่มีทุนหรือองค์ความรู้เพียงพอในการที่จะวิจัยและพัฒนานวัตกรรมใหม่ทั้งด้านสินค้าและกระบวนการทำงาน ประเทศเหล่านี้จึงต้องขึ้นกับประเทศที่พัฒนาแล้วในการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานผลิตสินค้าที่จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศนั้นมีการขยายตัวมากขึ้นในที่สุด โดยทั่วไปบริษัทข้ามชาติมักมีการใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ากว่าประเทศที่ไปดำเนินงาน ดังนั้นเมื่อบริษัทข้ามชาติไปดำเนินธุรกิจในประเทศก็มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศที่พัฒนาแล้วไปยังประเทศที่กำลังพัฒนา ที่ช่วยให้ประชากรของประเทศนั้นมีคุณภาพมากขึ้นเนื่องจากได้เรียนรู้จากเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ๆ จากการวิจัยและพัฒนาของบริษัทแม่ หรือได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับ เทคนิคและทักษะการบริหารจัดการ ตลอดจนวิธีการทำงานใหม่ ประเทศที่บริษัทข้ามชาติไปดำเนินการก็ได้ประโยชน์เนื่องจากแรงงานในประเทศนั้นจะทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นประกอบกับการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่จะส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมและผลิตภาพที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม แต่ละประเทศจะได้ประโยชน์หรือมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการขยายการดำเนินงานของบริษัทข้ามชาตินี้นาน้อยแค่ไหน ขึ้นกับลักษณะของประเทศนั้น ประเทศที่ได้รับประโยชน์มากกว่ามักเป็นประเทศที่เปิดเสรีทางการค้า มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประชากรในประเทศ การจูงใจให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศ และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ¹⁹

บทบาททางการเมืองและกฎหมาย

การขยายตัวของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่นี้ช่วยให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ แก้อาชีพเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันให้เร็วขึ้น

นั่นคือบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่จะมีอำนาจในการต่อรองทางธุรกิจกับรัฐบาลของประเทศที่ไปลงทุนค่อนข้างมาก เนื่องจากมักเป็นการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่หรือโครงการที่มีเทคโนโลยีใหม่ที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากที่บริษัทในท้องถิ่นยากที่จะทำได้โดยสำนักงานเจรจาโดยตรงเกี่ยวกับการลงทุนระหว่างผู้บริหารของบริษัทข้ามชาติกับผู้บริหารของประเทศมักมีผลให้บริษัทข้ามชาติมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านต่างๆ ของรัฐบาลในประเทศนั้นได้ เช่น อัตราภาษีอากร การใช้จ่ายงบประมาณและการกู้ยืมเงินมาใช้ อัตราดอกเบี้ยและเงินทุนหมุนเวียน การธนาคารและการค้า ระบบสวัสดิการของประเทศ การให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม สภาพภาพแรงงานและอื่นๆ อย่างไรก็ตามกลุ่มนักเคลื่อนไหว (Activism Group) ทั้งของประเทศที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทนั้นตั้งอยู่และประเทศที่ไปลงทุนจะมีบทบาทในการผลักดันให้รัฐบาลจำกัดหรือเพิ่มการเคลื่อนไหวของบริษัทข้ามชาติในด้านต่างๆ

ความรับผิดชอบทางสังคมของบริษัทข้ามชาติ

การไปดำเนินงานในต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนานั้น นอกจากจะช่วยกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและปรับปรุงคุณภาพการดำรงชีวิตของประชากรในประเทศที่ไปลงทุนแล้ว บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มักถูกกล่าวหาว่า เป็นผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทั้งยังดำเนินการในลักษณะที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงเกี่ยวข้องกับการให้สินบน (Bribery) ทั้งนี้เพราะความต้องการที่จะได้สินค้าหรือวัสดุอุปกรณ์ในราคาถูกอาจทำให้บริษัทเหล่านี้ละเลยกฎหมายไป อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันบริษัทข้ามชาติจำนวนหนึ่งได้ให้ความสนใจต่อการดำเนินการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้นโดยการกำหนดแนวทางปฏิบัติด้านต่างๆ (Codes of Conduct) เช่น แนวทางการดำเนินธุรกิจและจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม สภาพการทำงานและสิทธิมนุษยชน ฯ ให้บริษัทสาขาและบริษัทคู่ค้าในต่างประเทศปฏิบัติ สำหรับเหตุผลที่บริษัทข้ามชาติดำเนินการในลักษณะนี้ก็เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ เพื่อสร้างและรักษาชื่อเสียงตลอดจนเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์กับผู้บริโภค คู่ค้าและชุมชนในประเทศที่ไปดำเนินการ

²⁰ ซึ่งประเด็นหลักที่บริษัทข้ามชาติให้ความสนใจในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่อประเทศที่ไปดำเนินงานที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ
3. สิทธิมนุษยชน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจุบัน บริษัทข้ามชาติจำนวนหนึ่งให้ความสนใจต่อแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศที่ไปดำเนินการ โดยการจ้างคนในท้องถิ่น การจัดโครงการฝึกอบรมให้พนักงาน การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานจากธุรกิจในท้องถิ่น รวมถึงการดำเนินการต่างๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่ไปดำเนินงาน บริษัทข้ามชาติหลายแห่งมีการจ่ายค่าชดเชยต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือจ่ายค่าชดเชยในการย้ายไปตั้งหลักฐานใหม่ นอกจากนี้ยังริเริ่มโครงการเพื่อชุมชนต่างๆ เช่น การสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล สาธารณูปโภค ฯลฯ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเลย ตลอดจนมีการบริจาคเงิน เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยต่างๆ ให้กับโรงเรียนและโรงพยาบาลด้วย ดังตัวอย่างบริษัท UPS จำกัด²¹ ได้จัดตั้งมูลนิธิ UPS เพื่อบริจาคเงินแก่ผู้หิวไทย ผู้ไม่รู้หนังสือ ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมอาสาสมัครต่างๆ ในเอเชีย เช่น พนักงานมีส่วนร่วมในการสร้างโรงเรียน การปรับปรุงภูมิทัศน์ในบ้านสำหรับเด็กสมาธิสั้น ฯลฯ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

แต่ละประเทศมีนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ การป้องกันสุขภาพประชากรแตกต่างกัน นโยบายนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในระดับความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม มาตรฐานการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและธุรกิจ รูปแบบการแข่งขันทางธุรกิจ และนโยบายสาธารณะในแต่ละประเทศ หากประเทศใดมีกฎหมายควบคุมที่หย่อนกว่าประเทศแม่ บริษัทข้ามชาติบางแห่งก็อาจดำเนินงานอย่างไม่รับผิดชอบต่อประเทศนั้น เช่น ส่งขยะพิษหรือสารที่เป็นอันตรายเข้า

ไปในประเทศด้อยพัฒนา หรือบางบริษัทส่งยาฆ่าแมลงที่ห้ามใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ดีดีที ไปยังผู้นำเข้าในบางประเทศเพื่อใช้ในด้านการเกษตรกรรม เป็นต้น

ขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์แพร่กระจายอย่างไม่หยุดยั้ง ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ก็ยังดำรงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามบริษัทข้ามชาติบางแห่งเล็งเห็นถึงประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในประเทศที่ไปดำเนินการอย่างยั่งยืนโดยการกำหนดระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งการกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบ การนำเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดมลพิษแก่สิ่งแวดล้อมลดลงเข้าไปใช้ในประเทศที่ไปลงทุน การจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่กลุ่มพนักงาน การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ หรือการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมออกจำหน่าย²²

ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมนี้ บริษัทข้ามชาติอาจกำหนดนโยบายให้บริษัทสาขาในต่างประเทศปฏิบัติโดยใช้มาตรฐานเดียวกับประเทศแม่หรือเท่ากับข้อกำหนดในประเทศที่ไปดำเนินการ แล้วมีการตรวจสอบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทสาขาและบริษัทคู่ค้าในต่างประเทศโดยการส่งบุคลากรจากบริษัทแม่ไปตรวจสอบหรือให้บริษัทสาขาส่งรายงานการดำเนินงานมายังบริษัทแม่เป็นประจำ

บริษัทข้ามชาติที่เป็นผู้นำในเรื่องนี้ควรมีการพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพิจารณาความเป็นไปได้ในการลงทุน โดยเฉพาะสำหรับทรัพยากรธรรมชาติที่หายาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านนี้ของบริษัทข้ามชาติดังนี้²³

1. หาวัดดูอื่นทดแทน
2. พัฒนาการใหม่ ๆ ในการนำของใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Recycling) หรือการกำจัดวัตถุใช้แล้ว เช่น แบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ ชิปคอมพิวเตอร์ ฯ
3. ส่งเสริมการใช้วัตถุที่เป็นผลพลอยได้จากการผลิตสินค้า (By-product)

สิทธิมนุษยชน²⁴

บทบาทของบริษัทข้ามชาติที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนยังเป็นที่จับตามองขององค์การหรือกลุ่มพิทักษ์สิทธิมนุษยชน บริษัทข้ามชาติหลายแห่งที่มีรายงานว่ามีการ

กตขี้แรงงานในโรงงานหรือมีการใช้แรงงานเด็กในต่างประเทศถูกต่อต้านจากองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรในลักษณะต่างๆ เช่น การรณรงค์ไม่ให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าจากบริษัทเหล่านั้น เป็นต้น

รัฐบาลของหลายประเทศจึงเข้ามามีบทบาทด้านนี้โดยออกกฎหมายควบคุมการค้าแรงงานด้านนี้ของบริษัทข้ามชาติ เช่น สหรัฐอเมริกาออกกฎหมาย An Anti-Sweatshop Code of Conduct ที่ห้ามการใช้แรงงานเยี่ยงทาส การบังคับใช้แรงงาน และการแบ่งแยกชนชั้น (Discrimination) รวมถึงให้บริษัทข้ามชาติต้องจัดให้มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและปลอดภัย และจ่ายค่าตอบแทนให้เท่ากับค่าแรงงานขั้นต่ำในประเทศที่ไปดำเนินงาน

องค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญ อาทิ องค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development หรือ OECD) องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization หรือ ILO) หน่วยงานของสหประชาชาติได้กำหนดมาตรฐานด้านแรงงานของโรงงานต่างๆ ทั่วโลกไว้ดังต่อไปนี้

- ไม่ใช่แรงงานเด็กหรือแรงงานเยี่ยงทาส(บังคับกตขี้ให้ทำงาน)
- จัดให้มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย
- ให้สิทธิแรงงานที่จะเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน
- ไม่ให้ทำงานเกินกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
- จ่ายค่าแรงให้เพียงพอที่จะสนองความต้องการพื้นฐานได้

เพื่อให้การค้าของบริษัทเป็นที่ยอมรับทั่วไป บริษัทข้ามชาติหลายแห่ง เช่น บริษัท เฮอร์เบส จำกัด บริษัท ลีวายส์ สเตราส์ จำกัด ฯลฯ จึงมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้บริษัทที่ผลิตสินค้าส่งให้กับบริษัท และคู่สัญญา (Contractors) ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของแรงงานทั่วโลก นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบการค้าแรงงานด้านนี้ของบริษัทสาขาและบริษัทคู่ค้าในต่างประเทศเป็นประจำอีกด้วย ดังเช่น บริษัท รีบ็อค(Reebok) จำกัดมีการตรวจสอบบริษัททุกแห่งในเอเชียที่รับจ้างผลิตสินค้าให้ (Suppliers) กับบริษัท หรือบริษัท ลีวายส์ สเตราส์ กำหนดแนวทางส่วนหนึ่งที่ให้บริษัทคู่สัญญาในต่างประเทศปฏิบัติดังต่อไปนี้

- บริษัทที่รับจ้างผลิตสินค้าให้ต้องจัดให้มีสภาพแวดล้อมการทำงานตามมาตรฐานที่บริษัทกำหนด
- บริษัทที่รับจ้างผลิตสินค้าให้ต้องจ่ายค่าแรงไม่น้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำในประเทศนั้น
- ผู้ตรวจสอบของบริษัทจะไปตรวจเยี่ยมบริษัทที่รับจ้างผลิตสินค้าให้โดยไม่บอกกล่าวล่วงหน้าเพื่อให้แน่ใจว่ามีการปฏิบัติตามแนวทางที่บริษัทกำหนด

บริษัทชั้นนำของโลก (World Class Organization)

บริษัทข้ามชาติเหล่านี้อาจเริ่มก่อตั้งในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ต่อมาเมื่อมีการขยายกิจกรรมทางธุรกิจไปประเทศต่างๆ มากขึ้น ประกอบกับแนวคิดทางด้านบริหารของผู้บริหารระดับสูงได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การเป็นบริษัทของประเทศใดประเทศหนึ่งเริ่มเลือนลางลง นั่นคือบริษัทเหล่านี้ไม่ต้องการเป็นบริษัทของประเทศใดประเทศหนึ่ง เช่น ประเทศเยอรมัน อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ฯลฯ อีกต่อไป บริษัทข้ามชาติเหล่านี้มองโลกเป็นตลาดเดียว และบริษัทเหล่านี้อาจไปตั้งสำนักงานใหญ่ในประเทศอื่นที่ไม่ใช่ประเทศที่เริ่มก่อตั้งครั้งแรกและการดำเนินงานของบริษัทสาขาหรือบริษัทในเครือจะมีลักษณะเหมือนเป็นบริษัทที่ก่อตั้งขึ้นภายในประเทศนั้นมากขึ้น องค์การประเภทนี้ บางทีก็เรียกว่า บริษัทโลก (Stateless Corporations) บริษัทเหล่านี้สามารถแข่งขันกับบริษัทต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นบริษัทข้ามชาติจากประเทศที่พัฒนาแล้วหรือบริษัทข้ามชาติจากประเทศที่กำลังพัฒนา หรือบริษัทในท้องถิ่นนั้น ในทุกๆ ภูมิภาคของโลก อย่างไรก็ตาม บริษัทข้ามชาติบางแห่งอาจมุ่งขยายตัวในเฉพาะภูมิภาคหนึ่งเท่านั้นก็ได้

ลักษณะที่สำคัญของบริษัทประเภทนี้ มีดังต่อไปนี้

1. มุ่งตอบสนองต่อความพอใจของผู้บริโภค ผู้บริโภคนี้หมายความรวมถึงผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกองค์การ นั่นคือองค์การจะหาวิธีการต่างๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าเหล่านี้ ซึ่งการที่

จะทำให้ต้องมีโครงสร้างองค์การในลักษณะแบนราบ (Flat Organization) เพื่อจะได้มีความใกล้ชิดกับลูกค้ามากขึ้น นอกจากนี้จะพยายามตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคโดยจะมองหาความต้องการที่แฝงอยู่ในตัวผู้บริโภคแล้วพัฒนาสินค้าหรือบริการที่เหนือความคาดหมายของผู้บริโภคขึ้นมา หรือพยายามจุดประกายหรือสร้างความต้องการใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในใจผู้บริโภคอีกด้วย เช่น การที่บริษัท โซนี่ พัฒนาวิทยุเทปและซีดีแบบพกพา (Walkman) จากการสังเกตพฤติกรรมของวัยรุ่นผิวดำในสหรัฐอเมริกาที่ชอบแบกวิทยุกระเป๋าหิ้วไว้บนบ่าขณะเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เป็นต้น

2. มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง บริษัทประเภทนี้ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงสินค้าและหรือบริการอย่างรวดเร็ว และอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังเช่น บริษัท ฟอร์ด ได้ปรับปรุงวิธีการจ่ายเงินให้กับผู้จัดส่งวัสดุ (Suppliers) โดยลดทั้งจำนวนคนที่จ่ายเงินและลดเวลาที่ใช้ในการดำเนินการลงถึง 90 เปอร์เซ็นต์²⁶ เป็นต้น
3. มีการจัดองค์การในรูปแบบที่มีความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์การต้องจัดโครงสร้างองค์การในลักษณะที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่ายองค์การเสมือนจริง (Virtual Organization) ที่เป็นเครือข่ายขององค์การขนาดเล็กที่สามารถดำเนินธุรกิจในลักษณะขององค์การขนาดใหญ่ได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดซื้อจากบริษัทเล็กทั่วโลก (Global Sourcing) โดยไม่คำนึงว่าบริษัทเล็กๆ เหล่านั้นจะดำเนินการอยู่ตำแหน่งใดในโลก เช่น บริษัทผู้ผลิตรถยนต์ จะจัดซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบรถยนต์จากบริษัทผู้ผลิตที่กระจายกันอยู่ทั่วไปในโลก เป็นต้น
4. มีการจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่ ปัจจุบันองค์การทุกแห่งยอมรับว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพย์สินที่มีค่าที่สุดขององค์การ องค์การประเภทนี้จึงให้ความสำคัญแก่บุคลากรขององค์การในฐานะที่

เป็นแหล่งความรู้และความคิดริเริ่มใหม่ๆ องค์การเหล่านี้จึงได้ใช้วิธีการใหม่ๆ ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างบรรยากาศในการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน วิธีการที่นิยมใช้ก็มีการสื่อสารเป้าหมายการดำเนินงานของบริษัทไปยังพนักงานโดยสม่ำเสมอ การทำงานเป็นทีม การให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การสร้างระบบการรับคำแนะนำจากพนักงาน การพัฒนาวิธีการใหม่ๆ ในการให้รางวัลและรับรู้ถึงความสามารถของพนักงาน ฯลฯ

5. การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ องค์การประเภทนี้จะสร้างบรรยากาศและปฏิบัติต่อคนทุกกลุ่มไม่ว่า จะเป็นพนักงาน ผู้ถือหุ้น ผู้บริโภค ผู้จัดส่งวัสดุ ชุมชน และอื่นๆ ในลักษณะที่ยอมรับในความรู้ความสามารถ เช่น การที่บริษัทผู้ผลิตสินค้านำผู้บริโภค ผู้จัดส่งวัสดุ และอื่นๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาสินค้าใหม่ด้วย เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการของผู้บริโภค ส่วนผู้ขายวัสดุก็จะได้สามารถจัดหาและพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูงสุดและในราคาที่แข่งขันได้ ฯ และจากกระบวนการดังกล่าว ผู้จัดส่งวัสดุจะได้เรียนรู้ถึงวิธีการดำเนินงานขององค์การ ความต้องการของผู้บริโภค ฯลฯ ที่จะช่วยให้พยายามหาวิธีที่จะผสมผสานการดำเนินงานของตนให้เหมาะสมกับบริษัทผู้ผลิตได้
6. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงาน องค์การเหล่านี้จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ต้องมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ระบบสารสนเทศ ระบบเครือข่าย การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยออกแบบ (Computer Aided Design-CAD) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการผลิต (Computer Aided Manufacturing-CAM) Expert Systems เป็นต้น เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน ตัวอย่าง ในร้านค้าปลีก ระบบสารสนเทศมีความสำคัญต่อการดำเนินงานมาก เพราะสามารถบอกลูกค้าได้ว่า มีสินค้าอะไรบ้างในร้าน เช่น ที่ร้านหนังสือ

เมื่อผู้บริโภคเพียงแต่บอกชื่อหนังสือหรือชื่อผู้แต่งกับพนักงานของร้านก็สามารถทราบในทันทีว่า มีหนังสือที่ต้องการในร้านนั้นหรือไม่ เป็นต้น หรือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริโภคไว้ การควบคุมระดับสินค้าคงคลัง การหาผู้จัดส่งสินค้ารายใหม่ ฯลฯ

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของบริษัทข้ามชาติ พร้อมบอกเกณฑ์ที่ใช้ในการระบุว่าบริษัทใดเป็นบริษัทข้ามชาติโดยอธิบายรายละเอียดให้ชัดเจน
2. จงอธิบายถึงข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มาโดยละเอียด
3. จงอธิบายถึงลักษณะที่สำคัญของบริษัทชั้นนำของโลก (World Class Organizations) มาให้เป็นที่เข้าใจ
4. การที่มีบริษัทจากต่างประเทศเข้ามาดำเนินธุรกิจในประเทศไทย ท่านคิดว่าก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียแก่ประเทศไทยในด้านใดบ้าง และอย่างไร อธิบาย
5. ระบุรายชื่อสินค้าที่ท่านใช้เป็นประจำมา 10 ชื่อ เช่น นาฬิกา ปากกา โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ แชมพู ฯ แล้วหาข้อมูลต่อไปนี้
 - 5.1 ชื่อบริษัทที่ผลิตสินค้านั้น
 - 5.2 สำนักงานของบริษัทเหล่านั้นอยู่ในประเทศใด
 - 5.3 สัดส่วนยอดขายในต่างประเทศของบริษัทเหล่านั้น
 - 5.4 บริษัทนั้นผลิตสินค้าในประเทศใด
 - 5.5 ระบุตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันที่ผลิตในประเทศ

หัวข้ออภิปราย

1. ท่านคิดว่า หากประเทศมีอัตราการว่างงานสูง บริษัทในประเทศควรจะไปลงทุนในต่างประเทศ หรือไม่ เพราะเหตุผลใด
2. ท่านเป็นตัวแทนของบริษัทข้ามชาติแห่งหนึ่งเดินทางมายังประเทศด้อยพัฒนาแห่งหนึ่งเพื่อดำเนินการขอใบอนุญาตจัดตั้งสถานประกอบการในประเทศนั้น โดยทั่วไปการดำเนินการเพื่อให้ได้รับการอนุมัติโครงการในประเทศนั้นต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี เมื่อท่านไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งมาเสนอต่อท่านว่า เขาสามารถช่วยเดินเรื่องให้ได้รับอนุมัติเร็วขึ้นได้ถ้าท่านจะให้เขายืมเงินจำนวนหนึ่งและพาเขาเดินทางไปท่องเที่ยวในประเทศของท่านเป็นเวลา 1 เดือนโดยท่านจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมด ในกรณีเช่นนี้ ท่านจะทำอย่างไร

กิจกรรม

1. ให้ท่านเลือกบริษัทข้ามชาติแห่งหนึ่งที่ท่านสนใจ แล้วหาข้อมูลต่างๆ เหล่านี้
 - 1.1 จำนวนประเทศที่ไปดำเนินงาน รวมถึงยอดขายภายในและต่างประเทศ
 - 1.2 กิจกรรมระหว่างประเทศที่บริษัทนี้ดำเนินการในต่างประเทศ เช่น การจัดตั้งโรงงานผลิต ศูนย์วิจัยและพัฒนา สำนักงานขาย ฯ
 - 1.3 จำนวนประเทศที่มีการจัดตั้งโรงงานผลิต
 - 1.4 ให้เลือกประเทศใดประเทศหนึ่งที่บริษัทนี้มีการจัดตั้งโรงงานผลิต แล้วศึกษาผลกระทบที่มีต่อผู้บริโภค อุตสาหกรรมในท้องถิ่น และประเทศที่ไปลงทุนนั้น
 - 1.5 ให้ศึกษาโครงการที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทนี้ที่ดำเนินการในประเทศต่างๆ พร้อมผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานดังกล่าว